UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

22 päivänä joulukuuta 2010 *

Asiassa C-208/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Verwaltungsgerichtshof (Itävalta) on esittänyt 18.5.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 10.6.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ilonka Sayn-Wittgenstein

vastaan

Landeshauptmann von Wien,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. N. Cunha Rodrigues sekä tuomarit A. Rosas (esittelevä tuomari), U. Lõhmus, A. Ó Caoimh ja P. Lindh,

julkisasiamies: E. Sharpston,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 17.6.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Ilonka Sayn-Wittgenstein, edustajanaan Rechtsanwalt J. Rieck,

– Itävallan hallitus, asiamiehinään C. Pesendorfer ja E. Handl-Petz,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään D. Hadroušek,

– Saksan hallitus, asiamiehinään M. Lumma, J. Möller ja J. Kemper,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato M. Russo,

– Liettuan hallitus, asiamiehinään R. Mackevičienė ja V. Kazlauskaitė-Švenčionienė,

– Slovakian hallitus, asiamiehenään B. Ricziová,

– Euroopan komissio, asiamiehinään D. Maidani ja S. Grünheid,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.10.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 21 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Saksassa asuva Itävallan kansalainen Ilonka Sayn-Wittgenstein ja Landeshauptmann von Wien (Wienin osavaltion hallituksen päämies) ja joka koskee jälkimmäisen päätöstä oikaista Saksan

kansalaisen tekemän adoption kautta Saksassa saadun sukunimen Fürstin von Sayn-Wittgenstein väestörekisterimerkintää ja korvata se nimellä Sayn-Wittgenstein.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Itävallan oikeus

Aateluuden lakkauttamisesta annettu laki ja täytäntöönpanosäännökset

3 Aateluuden, maallisen ritari- ja daamikunnan sekä tiettyjen tittelien ja arvonimien lakkauttamisesta 3.4.1919 annetun lain (Gesetz über die Aufhebung des Adels, der weltlichen Ritter- und Damenorden und gewisser Titel und Würden; StGBl. 211/1919), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (StGBl. 1/1920; jäljempänä aateluuden lakkauttamisesta annettu laki), on perustuslain tasoinen laki liittovaltion perustuslain (Bundes-Verfassungsgesetz) 149 §:n 1 momentin nojalla.

4 Aateluuden lakkauttamisesta annetun lain 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Aateluus ja sen ulkoiset kunniaetuoikeudet sekä pelkästään tunnustukseksi myönnetyt arvonimet ja arvot, jotka eivät liity virka-asemaan, ammattiin taikka tieteelliseen tai taiteelliseen kykyyn, ja niihin liittyvät Itävallan kansalaisen kunniaetuoikeudet lakkautetaan.”

5 Lain 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Päätöksen tekeminen 1 §:n nojalla lakkautettaviksi katsottavista titteleistä ja arvonimistä kuuluu sisäasiain- ja opetusministeriön toimivaltaan.”

6 Sisäasiain- ja opetusministeriön sekä oikeusministeriön 18.4.1919 muiden asianomaisten ministeriöiden suostumuksin antamien aateluuden ja tiettyjen tittelien ja arvonimien lakkauttamista koskevien täytäntöönpanosäännösten (Vollzugsanweisung des Staatsamtes für Inneres und Unterricht und des Staatsamtes für Justiz, im Einvernehmen mit den beteiligten Staatsämtern über die Aufhebung des Adels und gewisser Titel und Würden; StGBl. 237/1919) 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Aateluuden ja sen ulkoisten kunniaetuoikeuksien sekä pelkästään tunnustukseksi myönnettyjen tittelien ja arvonimien, jotka eivät liity virka-asemaan, ammattiin taikka tieteelliseen tai taiteelliseen kykyyn, ja niihin liittyvien kunniaetuoikeuksien lakkauttaminen koskee kaikkia Itävallan kansalaisia riippumatta siitä, onko etuoikeudet saatu Itävallassa vai ulkomailla.”

7 Täytäntöönpanosäännösten 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

”[Aateluuden lakkauttamisesta annetun lain] 1 §:llä lakkautettiin

1. oikeus käyttää aateluutta osoittavaa partikkelia ’von’

– –

4. oikeus käyttää aatelissäätyä osoittavia arvonimiä, kuten ritaria (Ritter), vapaaherraa (Freiherr), kreiviä (Graf) tai ruhtinasta (Fürst), arvonimeä herttua (Herzog) sekä muita vastaavia koti- ja ulkomaisia arvonimiä – –

– –”

8 Täytäntöönpanosäännösten 5 §:ssä säädetään seuraamuksista, joita voidaan määrätä tämän kiellon rikkomisesta.

Kansainvälisen yksityisoikeuden säännöt

9 Kansainvälisestä yksityisoikeudesta 15.6.1978 annetun liittotasavallan lain (Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht; BGBl. 304/1978), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (BGBl. I 58/2004), 9 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen nojalla luonnollisen henkilön henkilöstatuutti on sen valtion lainsäädäntö, jonka kansalainen hän on.

10 Kyseisen lain 13 §:n 1 momentin mukaan luonnollisen henkilön nimi määräytyy hänen henkilöstatuuttinsa mukaan siitä riippumatta, millä perusteella nimi on saatu.

11 Saman lain 26 §:ssä säädetään, että lapseksiottamisen edellytykset määräytyvät kunkin ottovanhemman ja ottolapsen henkilöstatuutin mukaan, kun taas yhden ottovanhemman tapauksessa lapseksiottamisen vaikutukset määräytyvät hänen henkilöstatuuttinsa mukaan. Itävallan tasavallan esittämien huomautusten ja sen siteeraaman oikeuskirjallisuuden mukaan nämä säännöt koskevat yksinomaan perheoikeuteen kuuluvia vaikutuksia eivätkä kata ottolapsen nimen määräytymistä, josta edelleen säädetään mainitun kansainvälisestä yksityisoikeudesta annetun liittotasavallan lain 13 §:n 1 momentissa.

Yksityisoikeudelliset säännöt

12 Itävallan yleisen siviililain (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (BGBl. 25/1995), 183 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kun lapseksiotettavan ottaa lapsekseen vain yksi henkilö ja kun perheoikeudelliset siteet toiseen vanhempaan ovat 182 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä tarkoitetuin tavoin katkenneet, ottolapsi saa lapseksiottajan sukunimen – –”

Henkilöoikeudellisesta asemasta annettu laki

13 Henkilöoikeudellisesta asemasta annetun lain (Personenstandsgesetz; BGBl. 60/1983) 15 §:n 1 momentin mukaan rekisterimerkintä on oikaistava, jos se oli virheellinen jo sitä tehtäessä.

Saksan oikeus

Aateluuden lakkauttamista koskevat säännöt

14 Weimarissa 11.8.1919 hyväksytyn Weimarin tasavallan perustuslain (Verfassung des Deutschen Reichs) 109 §:llä lakkautettiin erityisesti syntymän tai säädyn perusteella saatavat erioikeudet, ja siinä säädettiin, että aatelisarvonimiä oli vastedes pidettävä ainoastaan sukunimen osana eikä niitä voitaisi enää antaa.

15 Tämä säännös on edelleen perustuslain (Grundgesetz) 123 §:n 1 momentin nojalla voimassa tavallisen liittovaltion lain tasoisena lakina (Bundesverwaltungsgerichtin tuomiot 11.3.1966 ja 11.12.1996).

Kansainvälisen yksityisoikeuden säännöt

16 Saksan siviililain täytäntöönpanosta annetun lain (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, jäljempänä EGBGB) 10 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Henkilön nimen määräytymiseen sovelletaan sen valtion lakia, jonka kansalainen kyseinen henkilö on.”

17 EGBGB:n 22 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, että lapseksiottamiseen sekä sen vaikutuksiin asianomaisten henkilöiden välillä vallitseviin perheoikeudellisiin oikeussuhteisiin sovelletaan sen valtion lakia, jonka kansalainen ottovanhempi on.

18 Saksan hallitus on vahvistanut ennakkoratkaisupyynnössä esitetyn toteamuksen, jonka mukaan lapseksiottamisen vaikutuksia nimen määräytymiseen arvioidaan EGBGB:n 10 §:n 1 momentin mukaisesti kuitenkin sen valtion lainsäädännön mukaan, jonka kansalainen ottolapsi on, Saksan kansainvälisen yksityisoikeuden mukaan henkilön kansallisuus muodostaa liittymän, jonka perusteella sukunimen määräytymiseen sovellettava laki valitaan.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

19 Pääasian valittaja on syntynyt vuonna 1944 Wienissä (Itävalta) ja on Itävallan kansalainen.

20 Kreisgericht Worbis (Saksa) totesi 14.10.1991 Saksan siviililain (Bürgerliches Gesetzbuch) 1752 ja 1767 §:n nojalla tekemällään päätöksellä, että Saksan kansalainen Lothar Fürst von Sayn-Wittgenstein oli ottanut pääasian valittajan ottolapsekseen. On riidatonta, että lapseksiottamisella ei ollut vaikutusta jälkimmäisen kansalaisuuteen.

21 Pääasian valittaja asui lapseksiottamisen toteutuessa Saksassa ja asuu siellä edelleen. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei ole ilmoittanut, missä ominaisuudessa pääasian valittaja oleskelee Saksassa. Hänen edustajansa totesi kuitenkin istunnossa, että hän työskentelee pääasiallisesti Saksassa mutta myös kyseisen jäsenvaltion ulkopuolella arvokiinteistöjen välityksen alalla. Hän käyttää nimeä Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein myydessään linnoja ja kartanoita.

22 Kreisgericht Worbis teki 24.1.1992 täydentävän päätöksen, jossa se totesi, että pääasian valittaja oli lapseksiottamisen jälkeen saanut syntymänimeksi ottoisänsä sukunimen muodossa Fürstin von Sayn-Wittgenstein, jota hän tulisi käyttämään.

23 Itävallan viranomaiset rekisteröivät tämän sukunimen Itävallan väestörekisteriin.

24 Unionin tuomioistuimen istuntoa varten ja istunnossa esittämiin kysymyksiin annetuista vastauksista on käynyt ilmi, että pääasian valittajalle on myönnetty saksalainen ajokortti nimellä Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein ja että hän on perustanut Saksaan yhtiön tällä nimellä. Lisäksi hänen Itävallan passinsa on uusittu ainakin kerran vuonna 2001, ja Itävallan Saksassa toimivat konsuliviranomaiset ovat myöntäneet hänelle kaksi todistusta kansalaisuudesta; kaikki nämä asiakirjat on laadittu Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgensteinin nimellä.

25 Verfassungsgerichtshof (perustuslakituomioistuin, Itävalta) antoi 27.11.2003 tuomion asiassa, joka koski samankaltaista tilannetta kuin pääasian valittajan tilanne. Se esitti yhteenvedon Itävallan lainsäädännöstä ja katsoi, että aateluuden lakkauttamista koskeva laki, joka on perustuslain tasoinen ja jolla pannaan tällä alalla täytäntöön yhdenvertaisuusperiaate, estää Itävallan kansalaista saamasta vanhan aatelisarvonimen sisältävää sukunimeä sellaisen lapseksiottamisen kautta, jonka tekee Saksan kansalainen, jonka nimen osana tällainen aatelisarvonimi on laillisesti. Aateluuden lakkauttamista koskevan lain mukaan Itävallan kansalaiset eivät saa käyttää aatelisarvonimiä, myöskään ulkomailta peräisin olevia. Samassa tuomiossa vahvistettiin lisäksi aiempi oikeuskäytäntö, jonka mukaan Itävallan lainsäädännössä – toisin kuin Saksan lainsäädännössä – ei sallita sitä, että sukunimet muodostetaan eri sääntöjen nojalla miehille ja naisille.

26 Landeshauptmann von Wien katsoi kyseisen tuomion perusteella, että pääasian valittajan syntymätodistus lapseksiottamisen jälkeen oli virheellinen. Se ilmoitti pääasian valittajalle 5.4.2007 päivätyllä kirjeellä, jossa se viittasi tähän tuomioon, aikomuksestaan oikaista väestörekisteriin merkitty sukunimi muotoon Sayn-Wittgenstein.

27 Pääasian valittaja vastusti tätä ja vetosi erityisesti unionin oikeuteen perustuvaan oikeuteen matkustaa jäsenvaltioissa tarvitsematta vaihtaa nimeä, mutta Landeshauptmann von Wien totesi 24.8.2007 tekemässään päätöksessä, että pääasian

valittajan sukunimi olisi vastedes merkitty väestörekisteriin oikaistuna muodossa Sayn-Wittgenstein.

28 Pääasian valittajan hallinnollinen muutoksenhaku tästä päätöksestä hylättiin 31.3.2008 tehdyllä päätöksellä, minkä vuoksi hän nosti kumoamiskanteen Verwaltungsgerichtshofissa.

29 Pääasian valittaja vetoaa Verwaltungsgerichtshofissa etenkin perustamissopimuksissa taattuihin oikeuksiinsa liikkua ja tarjota palveluja vapaasti.

30 Pääasian valittajan mukaan se, että lapseksiottamisen vaikutuksia nimiin sovellettavaan oikeuteen ei tunnusteta, merkitsee henkilöiden vapaan liikkuvuuden rajoitusta, koska hänen täytyisi käyttää eri sukunimiä eri jäsenvaltioissa. Hän katsoo, että jäsenvaltioilla on keskinäinen velvollisuus soveltaa yleistä järjestystä koskevaa poikkeusta ainoastaan välttämättömissä ja kestämättömissä tapauksissa sekä noudattaa muutoin mahdollisimman laajasti muiden jäsenvaltioiden tekemiä päätöksiä ja tunnustaa ne. Yleistä järjestystä koskevan poikkeuksen soveltaminen edellyttää valittajan mukaan lisäksi vahvaa liittymää jäsenvaltioon, eikä pelkkä valtion kansalaisuus riitä tällaiseksi liittymäksi.

31 Pääasian valittaja toteaa lisäksi, että vaatimuksella, jonka mukaan hänen olisi muutettava sukunimeä Fürstin von Sayn-Wittgenstein, jota hän on käyttänyt keskeytyksettä 15 vuotta, loukataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen 8 artiklassa tarkoitettua oikeutta nauttia perhe-elämän kunnioitusta. Vaikka tämän oikeuden käyttöä voidaan tosin rajoittaa lain – tässä asiassa Itävallan henkilöoikeudellisesta asemasta annetun

lain – nojalla, kyseessä on asianmukaisesti ja vilpittömässä mielessä saavutetun oikeuden loukkaus, ja tällaista oikeutta voidaan loukata vain, jos se on välttämätöntä.

32 Landeshauptmann von Wien vaatii Verwaltungsgerichtshofissa valituksen hylkäämistä. Se toteaa erityisesti, että käsiteltävässä asiassa mitkään seikat eivät viittaa siihen, että SEUT 21 artiklassa tarkoitettua oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen rajoitettaisiin ja että pääasian valittajalle aiheutuisi asiassa C-353/06, Grunkin ja Paul, 14.10.2008 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-7639) kuvatun kaltaisia vakavia haittoja. Pääasian valittajaa ei näet vaadita käyttämään eri nimiä, vaan kysymys on vain aateluutta osoittavan osatekijän ”Fürstin von” poistamisesta sukunimestä Sayn-Wittgenstein, jota ei muutettaisi. Vaikka väestörekisteritietojen oikaisusta aiheutuisi pääasian valittajalle haittaa työ- tai yksityiselämässä, sitä ei voida pitää niin merkityksellisenä, että sillä voitaisiin perustella se, että perustuslain tasoista, Itävallan tasavallan perustamiseen liittyvää ja samalla tällä alalla yhdenvertaisuusperiaatteen vahvistavaa aateluuden lakkauttamisesta annettua lakia ei oteta lainkaan huomioon. Muutoin loukattaisiin vakavasti Itävallan oikeusjärjestyksen perustavanlaatuisia arvoja.

33 Landeshauptmann von Wien toteaa lopuksi, että Saksan lainvalintasääntöjen mukaan henkilön nimeen sovelletaan sen valtion lakia, jonka kansalainen hän on. Kreisgericht Worbisin olisi tämän lain asianmukaisen soveltamisen perusteella pitänyt todeta, että pääasian valittajan nimen olisi pitänyt määräytyä Itävallan lain mukaisesti. Koska muoto Fürstin von Sayn-Wittgenstein ei ole Itävallan lain mukaan sallittu, myös Saksan lainsäädännön mukaan sen antaminen pääasian valittajalle olisi virheellistä.

34 Verwaltungsgerichtshofin mukaan pääasian valittaja, joka on Saksassa asuva Itävallan kansalainen, voi lähtökohtaisesti vedota SEUT 21 artiklaan. Se toteaa, että koska yhteisöjen tuomioistuimen ei tarvinnut edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annetussa tuomiossa lausua yleiseen järjestykseen liittyvistä kysymyksistä todetessaan, että vapaan liikkuvuuden rajoitus voi olla oikeutettu vain, jos se perustuu objektiivisiin syihin ja on oikeassa suhteessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään,

se pohtii, voisiko nyt käsiteltävässä asiassa pääasian valittajan sukunimen oikaisusta aiheutuva vapaan liikkuvuuden rajoitus kuitenkin olla oikeutettu aatelisarvonimien perustuslain tasoisen kiellon perusteella siltä osin kuin tällä säännöllä kielletään Itävallan kansalaisia käyttämästä tällaisia arvonimiä, vaikka ne perustuisivat Saksan lainsäädäntöön.

35 Tässä tilanteessa Verwaltungsgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [SEUT 21] artikla esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka nojalla jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat kieltäytyä tunnustamasta (täysi-ikäisen) ottolapsen sukunimeä, joka on määräytynyt toisessa jäsenvaltiossa, koska se sisältää aatelisarvonimen, joka ei ole (perustuslainkaan mukaan) sallittu ensin mainitussa jäsenvaltiossa?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

36 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa selvittää, onko SEUT 21 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaiset voisivat pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa kieltäytyä tunnustamasta tämän jäsenvaltion kansalaisen sukunimeä kaikkine osatekijöineen sellaisena kuin se on määräytynyt toisessa jäsenvaltiossa, jossa kyseinen kansalainen asuu, ajankohtana, jolloin

tämän toisen jäsenvaltion kansalainen adoptoi hänet hänen ollessaan aikuisiässä, kun sukunimeen sisältyy aatelisarvonimi, joka ei ole sallittu ensin mainitussa jäsenvaltiossa sen perustuslain mukaan.

Alustavia huomautuksia sovellettavista unionin oikeussäännöistä

37 Ensiksi on todettava, että pääasian valittajan tilanne kuuluu unionin oikeuden aineelliseen soveltamisalaan.

38 Vaikka unionin oikeuden nykytilassa henkilön sukunimeä ja aatelisarvonimien käyttämistä koskevat säännöt kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan, niiden on kuitenkin tätä toimivaltaa käyttäessään noudatettava unionin oikeutta (ks. vastaavasti em. asia Grunkin ja Paul, tuomion 16 kohta).

39 On riidatonta, että pääasian valittaja on jäsenvaltion kansalainen ja että hän on unionin kansalaisena käyttänyt oikeuttaan liikkua ja oleskella vapaasti toisessa jäsenvaltiossa. Hän voi näin ollen perustellusti vedota SEUT 21 artiklassa jokaiselle unionin kansalaiselle tunnustettuihin vapauksiin.

40 Istunnossa esitettiin lisäksi, että pääasian valittaja työskentelee Saksassa ja tarjoaa palveluja yhdessä tai useassa muussa jäsenvaltiossa oleville vastaanottajille. Hän voi näin ollen lähtökohtaisesti vedota perustellusti myös SEUT 56 artiklassa tunnustettuihin vapauksiin.

41 On riidatonta, että nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta SEUT 21 artiklan tulkintaa edellä mainitun asiassa Grunkin ja Paul annetun tuomion yhteydessä sekä siinä yhteydessä, että toisessa jäsenvaltiossa saatu sukunimi jätetään tunnustamatta jäsenvaltiossa, riippumatta siitä, onko asianomainen henkilö harjoittanut taloudellista toimintaa. On huomattava, ettei ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pidä tarpeellisena ilmoittaa, missä ominaisuudessa pääasian valittaja oleskelee Saksassa. Sen kysymyksen tarkoituksena on ennen kaikkea selvittää se, voiko jäsenvaltio perustuslakiin liittyvillä perusteilla olla tunnustamatta kansalaisensa toisessa jäsenvaltiossa saamaa nimeä kaikkine osatekijöineen, eikä sitä, merkitseekö jossakin toisessa jäsenvaltiossa laillisesti saadun nimen tunnustamatta jättäminen SEUT 56 artiklassa taatun palvelujen tarjoamisen vapauden rajoitusta.

42 Jäsenvaltion viranomaisten kieltäytymistä tunnustamasta tämän jäsenvaltion kansalaisen toisessa jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, lapseksiottamisen kautta saamaa sukunimeä kaikkine osatekijöineen, on siis tarkasteltava SEUT 21 artiklan valossa.

Unionin kansalaisten liikkumis- ja oleskeluvapauden rajoituksen olemassaolo

Unionin tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

43 Pääasian valittajan mukaan se, että aatelisarvonimet kieltävien Itävallan sääntöjen nojalla jätetään tunnustamatta sellaisen nimen aatelisuutta osoittavat osatekijät, joka on saatu Saksassa laillisesti sellaisen tuomioistuimen päätöksen nojalla, johon ei voida hakea muutosta ja joka on näin ollen oikeudellisesti sitova Saksan oikeusjärjestyksessä,

vaikuttaa siten, että hänelle Itävallassa myönnettävissä henkilöllisyystodistuksissa hänen nimensä kirjoitetaan eri tavalla kuin siinä, joka hänellä on oltava Saksassa. Edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annetusta tuomiosta seuraa, että se, ettei jäsenvaltio tunnusta toisessa jäsenvaltiossa saatua nimeä, ja tästä seuraava pakko käyttää eri nimiä näissä kahdessa jäsenvaltiossa, rajoittaa SEUT 21 artiklan 1 kohdan mukaista jokaiselle unionin kansalaiselle kuuluvaa oikeutta liikkua vapaasti.

44 Unionin tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneet hallitukset sen sijaan katsovat, että kysymyksessä ei ole pääasian valittajan vapaan liikkuvuuden rajoitus.

45 Itävallan ja Saksan hallitukset toteavat yhtäältä, että pääasian taustalla oleva tilanne on erilainen kuin se, jossa oikeuttaan liikkua ja oleskella vapaasti toisen jäsenvaltion alueella käyttänyt henkilö on jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, pakotettu käyttämään eri nimeä kuin sitä, joka hänelle on jo annettu ja joka on jo rekisteröity jäsenvaltiossa, jossa hän on syntynyt ja jossa hän asuu, mikä on katsottu rajoitukseksi edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annetussa tuomiossa. Koska pääasian valittaja on Itävallassa syntynyt Itävallan kansalainen, hän voi todistaa henkilöllisyytensä vain Itävallan viranomaisten myöntämien todisteiden ja asiakirjojen perusteella. Saksan väestörekisterissä ei ole minkäänlaista pääasian valittajaa koskevaa merkintää, joten ei voi myöskään olla mitään eroa niiden muotojen välillä, joissa hänen sukunimensä on merkitty näihin rekistereihin Saksassa ja Itävallassa.

46 Toisaalta siitä, että jäsenvaltiossa aatelisarvonimi ei voi muodostaa sukunimen kiinteää osaa kyseisessä valtiossa sovellettavan nimen muodostamista koskevan kansallisen lainsäädännön nojalla, ei aiheudu minkäänlaista haittaa jäsenvaltion kansalaiselle vapaan liikkuvuuden takaamisen suhteen. Mikään edellä asiassa Grunkin ja Paul annettuun tuomioon johtaneessa asiassa mainituista haitoista ei ole ajateltavissa nyt

käsiteltävässä asiassa. Etenkään Itävallan väestörekisteriin merkityn nimen oikaisuun ei liity todellista riskiä siitä, että pääasian valittajan henkilöllisyydestä olisi epäilystä.

47 Itävallan hallitus toteaa, että vaikka aatelisarvonimi ”Fürst” ja aateluutta osoittava partikkeli ”von” poistettaisiin, sukunimen yksilöimisen olennaiset osatekijät säilyisivät. Se toteaa, että vaikka pääasian valittaja käyttää Saksassa jokapäiväisessä elämässä nimeä Fürstin von Sayn-Wittgenstein ja vaikka hän esittää henkilötodistuksen nimellä Sayn-Wittgenstein, Saksan viranomaiset voivat aina varmuudella yksilöidä ja tunnistaa hänet, koska Saksan ja Itävallan välillä ei ole kielimuuria.

48 Tšekin hallituksen mielestä se, ettei jäsenvaltiossa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen lainsäädännön nojalla tunnusteta osaa nimestä, joka on sallittu jossakin toisessa jäsenvaltiossa, ei merkitse SEUT 21 artiklan rikkomista. Arvonimien tehtävä näet poikkeaa huomattavasti sukunimien tehtävästä. Nimen tehtävänä on yksilöidä kantajansa, kun taas arvonimen tehtävänä on tunnustaa henkilölle tietty yhteiskunnallinen asema. Kunkin jäsenvaltion yksinomaiseen toimivaltaan kuuluu päättää, haluaako se myöntää jollekulle tietyn yhteiskunnallisen aseman.

49 Italian hallituksen mukaan pääasiassa ei näytä esiintyvän mitään edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annetussa tuomiossa mainituista haitoista sellaisina mahdollisina epäedullisina seurauksina, jotka johtuvat eri jäsenvaltioiden samalle henkilölle antamista eri sukunimistä. Kyse ei ole sukunimien erilaisuudesta vaan pikemminkin siitä, täydentääkö sukunimeä aatelisarvonimi vai ei. Arvonimi on osoitus tietystä yhteiskunnallisesta asemasta ja on erillinen sukunimestä, joka on ainoa henkilön todella yksilöivä seikka. Ei ole vaaraa siitä, että henkilön henkilöllisyydestä tai häntä

koskevien asiakirjojen todenperäisyydestä vallitsisi epäilystä, riippumatta siitä, sisältyykö niihin aatelisarvonimi vai ei.

50 Slovakian hallitus toteaa, että Itävallan ja Saksan kansainvälistä yksityisoikeutta koskevien sääntöjen mukaan henkilön nimeen sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka kansalainen hän on. Kansainvälisistä yleissopimuksista, joiden sopimuspuoli Saksan liittotasavalta on, seuraa, että etu- ja sukunimeen sovelletaan lähtökohtaisesti sen valtion lainsäädäntöä, jonka kansalainen henkilö on, eikä sopimusvaltion tule sallia toisen sopimusvaltion kansalaisen sukunimen muutosta, jos tämä ei ole myös sen oma kansalainen.

51 Euroopan komission mukaan SEUT 21 artikla on lähtökohtaisesti esteenä sille, että muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka kansalainen asianomainen on, laillisesti saadun nimen osatekijöitä ei tunnusteta. Se, että oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen käyttänyt unionin kansalainen ei saa valtiossa, josta hän on lähtöisin, käyttää sukunimeä, jonka hän on saanut laillisesti lapseksiottamisen kautta toisessa jäsenvaltiossa, ei lähtökohtaisesti ole yhteensopivaa sen jäsenvaltioiden kansalaisten perustavanlaatuisen aseman kanssa, jota unionin kansalaisuus merkitsee. On kuitenkin mahdollista, että erityisten syiden perusteella voisi olla oikeutettua rajoittaa henkilöiden vapaata liikkuvuutta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa.

Unionin tuomioistuimen vastaus

52 Ensiksi on todettava, että nimi on osa henkilön identiteettiä ja yksityiselämää, jonka suoja vahvistetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 8 artiklassa. Vaikka yleissopimuksen 8 artiklassa ei nimenomaisesti viitata nimiin, henkilön nimi

liittyy hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, koska sen avulla hänet voidaan tunnistaa henkilönä ja koska se osoittaa hänen siteitään tiettyyn perheeseen (ks. mm. asia Burghartz v. Sveitsi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.2.1994, A-sarja, nro 280-B, s. 28, 24 kohta ja asia Stjerna v. Suomi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.11.1994, A-sarja, nro 299-B, s. 60, 37 kohta).

53 Kansallinen lainsäädäntö, jolla tietyt oman maan kansalaiset asetetaan huonompaan asemaan pelkästään siksi, että he ovat käyttäneet vapauttaan liikkua ja oleskella toisessa jäsenvaltiossa, on SEUT 21 artiklan 1 kohdassa jokaiselle unionin kansalaiselle tunnustettuja vapauksia koskeva rajoitus (ks. mm. em. asia Grunkin ja Paul, tuomion 21 kohta; asia C-221/07, Zablocka-Wayhermüller, tuomio 4.12.2008, Kok., s. I-9029, 35 kohta ja asia C-544/07, Rüffler, tuomio 23.4.2009, Kok., s. I-3389, 73 kohta).

54 Oikeuskäytännön mukaan se, että henkilö, joka on käyttänyt oikeuttaan liikkua ja oleskella vapaasti toisen jäsenvaltion alueella, on jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, pakotettu käyttämään eri nimeä kuin sitä, joka hänelle on jo annettu ja joka on jo rekisteröity jäsenvaltiossa, jossa hän on syntynyt ja jossa hän asuu, voi rajoittaa SEUT 21 artiklassa vahvistettua oikeutta vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella (em. asia Grunkin ja Paul, tuomion 21 ja 22 kohta).

55 Asiassa C-148/02, Garcia Avello, 2.10.2003 annetun tuomion (Kok., s. I-11613) mukaan jäsenvaltion lainsäädäntö, joka vaikuttaa siten, että henkilö on pakotettu käyttämään eri sukunimiä eri jäsenvaltioissa, ei ole yhteensopiva EY 12 ja EY 17 artiklan kanssa. Yhteisöjen tuomioistuin totesi tässä yhteydessä kahden jäsenvaltion kansalaisia olevien lasten osalta, että tilanne, jossa henkilöillä on eri sukunimiä, on omiaan aiheuttamaan asianomaisille vakavaa haittaa sekä työ- että yksityiselämässä, esimerkiksi vaikeutena vedota jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia lapset ovat, sellaisten tutkintotodistusten tai asiakirjojen oikeusvaikutuksiin, jotka on laadittu siinä toisessa jäsenvaltiossa tunnustetulla nimellä, jonka kansalaisia he niin ikään ovat. Asianomaisella

voi olla myös vaikeuksia sellaisten todistusten ja tutkintotodistusten laatimisen yhteydessä, joista voidaan selvästi todeta erilainen sukunimi. Tämä todellisuus voi synnyttää epäilyjä henkilön henkilöllisyydestä sekä esitettyjen asiakirjojen aitoudesta tai niihin sisältyvien tietojen todenperäisyydestä (ks. vastaavasti em. asia Garcia Avello, tuomion 36 kohta).

56 Edellä mainitun asiassa Grunkin ja Paul annetun tuomion 24 kohdassa on katsottu, että tällaista vakavaa haittaa voi aiheutua samalla tavoin tilanteessa, jossa asianomainen lapsi on vain yhden jäsenvaltion kansalainen, mutta valtio, josta hän on lähtöisin, kieltäytyy tunnustamasta sukunimeä, jonka lapsi on saanut siinä valtiossa, jossa hän on syntynyt ja asuu.

57 Itävallan ja Saksan hallitusten mukaan pääasia eroaa asiassa Grunkin ja Paul annettuun tuomioon johtaneesta asiasta siten, että jälkimmäisessä asiassa jäsenvaltiossa kieltäydyttiin tunnustamasta nimeä, jonka toisen jäsenvaltion väestörekisteriviranomaiset olivat toimivaltansa nojalla sääntöjen mukaisesti merkinneet rekisteriinsä. Asian taustatilanne johtui siitä, että valtiossa, jossa lapsi oli syntynyt ja asui, nimen määräytymisen liittymänä oli asuinpaikka, kun taas valtiossa, jonka kansalainen asianomainen oli, nimen määräytymisen liittymänä oli kansalaisuus. Itävallan ja Saksan hallitukset sen sijaan katsovat, että pääasiassa sovellettava aineellinen lainsäädäntö, joka valitaan sekä Saksan että Itävallan lainvalintasääntöjen mukaisesti, on yksinomaan Itävallan lainsäädäntö.

58 Näiden hallitusten mukaan Kreisgericht Worbisilla ei siis ollut Saksan eikä Itävallan lainsäädännön nojalla toimivaltaa määrittää pääasian valittajan sukunimeä siten kuin se teki, kun otetaan huomioon, että sen toteama nimi oli Itävallan lainsäädännön mukaan sääntöjenvastainen kahdessa suhteessa eli siksi, että siihen sisällytettiin vanha aatelisarvonimi ja von-partikkeli, sekä siksi, että siinä käytettiin feminiinimuotoa.

Toisin kuin edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annettuun tuomioon johtaneessa tapauksessa eri kansalliset viranomaiset eivät olleet merkinneet eri sukunimiä väestörekisteriin. Näin ollen Itävallassa oikaistu rekisterimerkintä ei koskenut toisessa jäsenvaltiossa pätevästi annettua sukunimeä vaan nimeä, jonka antoi erehdyksessä ensin Kreisgericht Worbis ja sitten Itävallan väestörekisteriviranomaiset.

59 Useat unionin tuomioistuimelle huomautuksia esittäneet hallitukset toteavat lisäksi, että pääasian valittajalle ei aiheudu minkäänlaista haittaa hänen sukunimensä oikaisemisesta Itävallan väestörekisterissä. Hänen ei yhtäältä ole pakko käyttää eri sukunimiä eri jäsenvaltioissa, koska korjattu merkintä tässä rekisterissä on vastedes todistusvoimainen kaikissa olosuhteissa. Toisaalta hänen sukunimensä Sayn-Wittgenstein keskeinen osa eli tunniste on säilytetty, ja näin ollen minkäänlaista sekaannusta hänen henkilöllisyydestään ei ole, kun vain nimeä täydentävä – ei sitä määräävä – osatekijä ”Fürstin von” poistettiin.

60 Tästä on ensiksi todettava, että asiakirja-aineiston perusteella pääasian valittajan nimi esiintyy vain yhdessä eli Itävallan väestörekisterissä ja että ainoastaan Itävallan viranomaiset voivat myöntää hänelle passin tai kansalaisuutta koskevan todistuksen kaltaisia virallisia asiakirjoja, joten rekisteriin merkityn nimen oikaisu ei aiheuta minkäänlaista ristiriitaa toisessa jäsenvaltiossa pidettävien väestörekisterien tai toisen jäsenvaltion myöntämien tällaisten virallisten asiakirjojen kanssa.

61 Seuraavaksi on todettava, että monet jokapäiväisen elämän toimet sekä julkisella että yksityisellä tasolla edellyttävät henkilöllisyyden todistamista, mikä tehdään tavallisesti passilla. Koska pääasian valittajalla on vain Itävallan kansalaisuus, tämän asiakirjan myöntäminen kuuluu yksinomaan Itävallan viranomaisten toimivaltaan.

62 Istunnossa esitettiin kuitenkin, että Itävallan Saksassa toimivat konsuliviranomaiset myönsivät pääasian valittajalle passin nimellä Fürstin von Sayn-Wittgenstein niiden 15 vuoden aikana, jotka kuluivat hänen sukunimensä ensimmäisestä rekisteröinnistä Fürstin von Sayn-Wittgensteinina Itävallassa päätöksen tekemiseen sen oikaisemisesta Sayn-Wittgensteiniksi. Asiakirja-aineiston tietojen mukaan pääasian valittajalle myönnettiin lisäksi Saksassa saksalainen ajokortti ja hänellä on siellä yhtiö, joka on merkitty kaupparekisteriin nimellä Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein.

63 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 44 kohdassa, on todennäköistä, että Saksan viranomaiset ovat rekisteröineet pääsian valittajan Saksassa asuvana ulkomaalaisena ja että hän on todennäköisesti liittynyt saksalaiseen sosiaaliturvalaitokseen sairaus- ja eläkevakuutustaan varten. Sen lisäksi, että hänen nimensä esiintyy virallisissa asiakirjoissa, hän on niiden 15 vuoden aikana, jotka ovat kuluneet hänen sukunimensä ensimmäisestä rekisteröinnistä Fürstin von Sayn-Wittgensteinina Itävallassa päätöksen tekemiseen sen oikaisemisesta Sayn-Wittgensteiniksi, varmasti avannut pankkitilejä ja tehnyt vakuutussopimusten kaltaisia pitkäaikaisia sopimuksia Saksassa. Hän on toisin sanoen elänyt huomattavan pitkän aikaa jäsenvaltiossa tietyllä nimellä, mistä on jäänyt monia muodollisia jälkiä sekä julkisella että yksityisellä tasolla.

64 Kun lopuksi tarkastellaan väitettä, jonka mukaan pääasian valittajan nimen oikaisu ei aiheuta ongelmia hänen henkilöllisyytensä todistamisessa, koska pelkästään aatelisarvonimeä ”Fürstin von” ei tunnusteta, on otettava huomioon, että Saksan lainsäädännön mukaan sanoja ”Fürstin von” ei pidetä aatelisarvonimenä vaan asuinjäsenvaltiossa laillisesti hankitun nimen osatekijöinä.

65 Niinpä nimi Fürstin von Sayn-Wittgenstein on Saksassa yksi, useista osatekijöistä muodostuva sukunimi. Kuten edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annettuun

tuomioon johtaneessa asiassa nimi Grunkin-Paul ei ole sama kuin nimet Grunkin ja Paul, myöskään pääasiassa nimet Fürstin von Sayn-Wittgenstein ja Sayn-Wittgenstein eivät ole samat.

66 Sekaannusta ja haittaa voi syntyä siitä, että sama henkilö käyttää kahta erilaista nimeä.

67 Pääasian valittajalle aiheutuu edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annetussa tuomiossa tarkoitettua ”vakavaa haittaa” siitä, että hänen on muutettava nimen Fürstin von Sayn-Wittgenstein kaikki muodolliset merkinnät sekä julkisella että yksityisellä tasolla, koska hänen henkilöllisyyttään osoittavat viralliset asiakirjat esittävät hänet nykyisin eri nimellä. Vaikka kerran tehty oikaisu poistaa kaikki tulevat erot, on todennäköistä, että pääasian valittajalla on hallussaan ja että hän joutuu esittämään asiakirjoja, jotka on myönnetty tai laadittu ennen oikaisua ja joissa esiintyy eri sukunimi kuin hänen uusissa henkilöllisyyttä osoittavissa asiakirjoissaan.

68 Näin ollen joka kerran, kun pääasian valittaja, jonka passi on nimellä Sayn-Wittgenstein, joutuu todistamaan henkilöllisyytensä tai sukunimensä asuinvaltiossaan Saksassa, on olemassa vaara siitä, että hän joutuu hälventämään väärien tietojen antamiseen liittyviä epäilyksiä, jotka syntyvät siitä, että hänen itävaltalaisissa henkilöllisyyttä osoittavissa asiakirjoissaan oleva oikaistu nimi on erilainen kuin nimi, jota hän on käyttänyt jokapäiväisessä elämässä 15 vuotta ja joka tunnustettiin Itävallassa kyseisen oikaisun tekemiseen saakka ja joka esiintyy hänestä Saksassa laadituissa asiakirjoissa, kuten hänen ajokortissaan.

69 Oikeuskäytännössä on jo todettu, että aina, kun jossakin konkreettisessa tilanteessa käytetty nimi ei vastaa nimeä, joka esiintyy asiakirjassa, joka esitetään henkilön henkilöllisyyden todistamiseksi, tai kun nimet eivät kahdessa yhtäaikaisesti esitetyssä asiakirjassa ole samat, tällainen sukunimien erilaisuus voi synnyttää epäilyjä henkilön

henkilöllisyydestä sekä esitettyjen asiakirjojen aitoudesta tai niihin sisältyvien tietojen todenperäisyydestä (em. asia Grunkin ja Paul, tuomion 28 kohta).

70 Vaikka tämä vaara ei voi olla yhtä suuri kuin vakavat haitat, jotka olivat odotettavissa edellä mainitussa asiassa Grunkin ja Paul annettuun tuomion johtaneessa asiassa kyseessä olleen lapsen kannalta, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa oleva konkreettinen vaara joutua nimien erilaisuuden vuoksi hälventämään henkilöllisyyttään koskevia epäilyksiä on seikka, joka voi rajoittaa SEUT 21 artiklaan perustuvan oikeuden käyttämistä.

71 Näin ollen se, että jäsenvaltion viranomaiset kieltäytyvät tunnustamasta tämän jäsenvaltion kansalaisen sukunimeä kaikkine osatekijöineen, sellaisena kuin se on määräytynyt toisessa jäsenvaltiossa, jossa kansalainen asuu ja sellaisena kuin se on ollut merkittynä 15 vuoden ajan ensin mainitun jäsenvaltion väestörekisteriin, merkitsee jokaiselle unionin kansalaiselle SEUT 21 artiklassa tunnustettujen vapauksien rajoitusta.

Unionin kansalaisten liikkumis- ja oleskeluvapauden rajoituksen perusteltavuus

Unionin tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

72 Pääasian valittajan mukaan yleiseen järjestykseen perustuvan poikkeuksen soveltaminen edellyttää aina riittävää liittymää asianomaiseen jäsenvaltioon. Pääasian valittajan tapauksessa riittävä liittymä puuttuu, kun otetaan huomioon, että hän on asunut Saksassa siitä lähtien, kun hänet adoptoitiin.

73 Itävallan, Tšekin, Italian, Liettuan ja Slovakian hallitukset toteavat, että jos unionin tuomioistuimen mukaan aateluuden lakkauttamista koskevaan lakiin perustuva kieltäytyminen tunnustamasta tiettyjä sukunimen osatekijöitä on unionin kansalaisten liikkumavapautta koskeva rajoitus, sen on katsottava olevan objektiivisista syistä perusteltu ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään.

74 Itävallan hallitus väittää erityisesti, että pääasiassa kyseessä olevilla säännöksillä pyritään turvaamaan Itävallan tasavallan perustuslaillinen identiteetti. Vaikka aateluuden lakkauttamista koskeva laki ei olekaan liittovaltion perustuslain johtavan periaatteen eli tasavaltaisuusperiaatteen osa, se on perustavanlaatuinen ratkaisu, jonka tavoitteena on kohdella kaikkia kansalaisia muodollisesti yhdenvertaisesti lain edessä siten, ettei ketään Itävallan kansalaista eroteta muista nimeä täydentävillä aatelisarvonimillä ja kunnia-arvoilla, joiden ainoa tehtävä on niiden käyttäjän erottaminen ja joilla ei ole minkäänlaista yhteyttä hänen ammattiinsa tai opintoihinsa.

75 Itävallan hallituksen mielestä pääasiassa kyseessä olevien säännösten soveltamisesta Itävallan kansalaisille mahdollisesti aiheutuvat liikkumisvapauden rajoitukset ovat siis perusteltuja historiallisista syistä sekä Itävallan tasavallan perustavanlaatuisten arvojen nojalla. Sen mukaan näillä säännöksillä ei myöskään rajoiteta liikkumisvapautta yli sen, mikä on tarpeen edellä mainitun tavoitteen saavuttamiseksi.

76 Itävallan hallitus toteaa myös, että Itävallan yleiselle järjestykselle aiheutuisi haittaa, jos olisi tunnustettava pääasian valittajan sukunimi, joka on hänen ottovanhempansa sukunimen feminiinimuoto ja joka määräytyi Saksassa Kreisgericht Worbisin 24.1.1992 tekemällä päätöksellä. Tällainen tunnustaminen ei olisi yhteensopiva Itävallan oikeusjärjestyksen perustavanlaatuisten arvojen ja erityisesti liittovaltion perustuslain 7 §:ssä vahvistetun ja aateluuden lakkauttamisesta annetulla lailla täytäntöön pannun yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa.

77 Tšekin hallitus toteaa, että vaikka vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltioiden lainsäädännöissä henkilöiden nimien osalta todetut erot voivat johtaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen rikkomiseen, tämä ei päde kahdessa tilanteessa: silloin, kun nimen osatekijänä on aatelisarvonimi, jota asianomainen henkilö ei voi käyttää jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, ja silloin, kun nimeen sisältyy nimitys, joka on yleisen järjestyksen vastainen toisessa jäsenvaltiossa.

78 Italian ja Slovakian hallitukset katsovat, että jos henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskeva rajoitus todetaan, sillä on hyväksyttävä tavoite eli sellaisen perustuslain tasoisen normin noudattaminen, jossa ilmaistaan yleistä järjestystä koskeva periaate, jolla on olennainen arvosisältö tasavaltaisessa järjestelmässä. Se, että on mahdotonta rekisteröidä sukunimi, jos siitä ei poisteta aateluutta osoittavia osatekijöitä, perustuu objektiivisiin seikkoihin ja on oikeassa suhteessa tavoitteeseen nähden, koska se on ainoa mahdollinen keino tavoitteen saavuttamiseksi.

79 Liettuan hallitus katsoo samaan tapaan, että kun on välttämätöntä suojella valtion perustuslain perustavanlaatuisia arvoja, kuten Liettuan tasavallan valtion kieltä taikka Itävallan tasavallan oikeusjärjestyksen perusarvoja tai valtion rakennetta, asianomaisen jäsenvaltion on itse voitava päättää, mikä on asianmukaisinta henkilön sukunimen osalta, ja tietyissä tapauksissa oikaistava toisessa valtiossa annettua nimeä.

80 Komissio huomauttaa, että nimi Fürstin von Sayn-Wittgenstein on saatu laillisesti Saksassa, vaikkakin erehdyksen kautta. Itävallan viranomaiset ovat lisäksi jo tunnustaneet tämän nimen, vaikka tunnustaminenkin perustui samaan erehdykseen. Seuraavaksi on otettava huomioon aateluuden lakkauttamista koskeva laki kansallisen identiteetin osatekijänä Itävallan perustuslakihistorian asiayhteydessä. Jotta voitaisiin arvioida, voidaanko kyseisen lain tavoitteilla oikeuttaa pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevan kaltainen henkilöiden vapaan liikkuvuuden rajoitus, on punnittava yhtäältä perustuslakiin liittyvää intressiä saada pääasian valittajan nimen aateluutta

osoittavat osatekijät poistetuiksi ja toisaalta intressiä säilyttää tämä nimi, joka on ollut merkittynä Itävallan väestörekisteriin 15 vuoden ajan.

Unionin tuomioistuimen vastaus

81 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan henkilöiden vapaan liikkumisen rajoitus voi olla oikeutettu ainoastaan, jos se perustuu objektiivisiin syihin ja jos se on oikeassa suhteessa kansallisessa oikeudessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään (ks. asia C-406/04, De Cuyper, tuomio 18.7.2006, Kok., s. I-6947, 40 kohta; asia C-76/05, Schwarz ja Gootjes-Schwarz, tuomio 11.9.2007, Kok., s. I-6849, 94 kohta; em. asia Grunkin ja Paul, tuomion 29 kohta ja em. asia Rüffler, tuomion 74 kohta).

82 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimelle huomautuksia esittäneiden hallitusten mukaan pääasiassa objektiivinen syy, johon voitaisiin vedota oikeuttamisperusteena, liittyy aateluuden lakkauttamisesta annettuun lakiin, joka on perustuslain tasoinen ja jolla pannaan kyseisellä alalla täytäntöön yhdenvertaisuusperiaate, sekä Verfassungsgerichtshofin vuodelta 2003 peräisin olevaan oikeuskäytäntöön.

83 Tässä kohtaa on myönnettävä, että Itävallan perustuslain historian asiayhteydessä aateluuden lakkauttamisesta annettu laki voidaan kansallisen identiteetin osatekijänä ottaa huomioon, kun punnitaan oikeutettuja intressejä suhteessa unionin oikeudessa tunnustettuun henkilöiden oikeuteen liikkua vapaasti.

84 Oikeuttamisperuste, johon Itävallan tasavalta vetoaa viittaamalla Itävallan perustuslailliseen tilanteeseen, on tulkittava vetoamiseksi yleiseen järjestykseen.

85 Yleiseen järjestykseen perustuvilla objektiivisilla syillä voidaan perustella se, että jäsenvaltiossa kieltäydytään tunnustamasta sen kansalaisen sukunimeä sellaisena kuin se on annettu toisessa jäsenvaltiossa (ks. vastaavasti em. asia Grunkin ja Paul, tuomion 38 kohta).

86 Oikeuskäytännössä on toistuvasti todettu, että yleisen järjestyksen käsitettä on perustavanlaatuiseen vapauteen kohdistuvan poikkeuksen perusteena tulkittava suppeasti siten, etteivät jäsenvaltiot voi kukin yksinään määritellä kyseisen käsitteen ulottuvuutta ilman Euroopan unionin toimielinten valvontaa (ks. asia C-36/02, Omega, tuomio 14.10.2004, Kok., s. I-9609, 30 kohta ja asia C-33/07, Jipa, tuomio 10.7.2008, Kok., s. I-5157, 23 kohta). Tästä seuraa, että yleiseen järjestykseen voidaan vedota vain, kun on kyse yhteiskunnan perustavanlaatuista etua uhkaavasta todellisesta ja riittävän vakavasta vaarasta (ks. em. asia Omega, tuomion 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 On kuitenkin niin, että erityisolosuhteet, joilla voitaisiin perustella turvautuminen yleisen järjestyksen käsitteeseen, voivat vaihdella maasta ja aikakaudesta toiseen. Tässä kohtaa on siis myönnettävä toimivaltaisille kansallisille viranomaisille tietty harkintavalta perustamissopimuksessa asetetuin rajoituksin (ks. em. asia Omega, tuomion 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

88 Itävallan hallitus on esittänyt pääasiassa, että aateluuden lakkauttamisesta annetulla lailla pannaan täytäntöön yleisempi periaate kaikkien Itävallan kansalaisten yhdenvertaisuudesta lain edessä.

89 Unionin oikeusjärjestyksellä pyritään kiistatta turvaamaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen yleisenä oikeusperiaatteena. Se on vahvistettu myös perusoikeuskirjan 20 artiklassa. Ei siis ole epäilystäkään siitä, että yhdenvertaisen kohtelun noudattamisen tavoite on yhteensopiva unionin oikeuden kanssa.

90 Perusvapautta rajoittavat toimenpiteet voidaan perustella yleistä järjestystä koskevilla syillä ainoastaan silloin, kun kyseiset toimenpiteet ovat välttämättömiä niiden etujen suojaamiseksi, jotka toimenpiteillä pyritään turvaamaan, ja ainoastaan siltä osin kuin näitä tavoitteita ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä (ks. em. asia Omega, tuomion 36 kohta ja em. asia Jipa, tuomion 29 kohta).

91 Oikeuskäytännössä on tässä yhteydessä jo katsottu, ettei ole välttämätöntä, että jonkin jäsenvaltion viranomaisten säätämä rajoittava toimenpide vastaisi kaikkien jäsenvaltioiden yhteistä käsitystä yksityiskohtaisista säännöistä kyseessä olevan perusoikeuden tai oikeutetun edun suojelemiseksi, ja ettei päinvastoin pelkästään se seikka, että jäsenvaltio on ottanut käyttöön erilaisen suojajärjestelmän kuin jokin toinen jäsenvaltio, sulje pois sitä, että kyseiset toimenpiteet ovat tarpeellisia ja oikeasuhteisia (em. asia Omega, tuomion 37 ja 38 kohta).

92 On myös muistutettava, että SEU 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä, johon kuuluu myös tasavaltainen valtiomuoto.

93 Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole suhteetonta, että jäsenvaltio pyrkii saavuttamaan yhdenvertaisuusperiaatteen säilyttämisen tavoitteen antamalla kiellon, jonka mukaan sen kansalaiset eivät voi hankkia, pitää tai käyttää aatelisarvonimiä tai aateluutta osoittavia osatekijöitä, jotka voivat saada muut ajattelemaan, että nimeä käyttävällä henkilöllä olisi tällainen arvoasema. Kun Itävallan toimivaltaiset väestörekisteriviranomaiset kieltäytyvät tunnustamasta pääasia valittajan nimessä olevan kaltaisia aateluutta osoittavia osatekijöitä, ne eivät näytä ylittävän sitä, mikä on tarpeen niiden tavoitteleman perustavanlaatuisen perustuslaillisen päämäärän saavuttamiseksi.

94 Tällaisessa tilanteessa ei ole pidettävä unionin kansalaisten liikkumis- ja oleskeluvapautta perusteettomasti rajoittavana toimenpiteenä sitä, että jäsenvaltion viranomaiset kieltäytyvät tunnustamasta tämän jäsenvaltion kansalaisen sukunimeä kaikkine osatekijöineen, sellaisena kuin se määräytyi toisessa jäsenvaltiossa, jossa kyseinen kansalainen asuu, ajankohtana, jolloin tämän toisen jäsenvaltion kansalainen adoptoi hänet hänen ollessaan aikuisiässä, kun sukunimeen sisältyy aatelisarvonimi, joka ei ole sallittu ensimmäisessä jäsenvaltiossa sen perustuslain mukaan.

95 Näin ollen esitettyyn kysymykseen on vastattava, että SEUT 21 artiklaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaiset voivat pääasian kaltaisissa olosuhteissa kieltäytyä tunnustamasta tämän jäsenvaltion kansalaisen sukunimeä kaikkine osatekijöineen, sellaisena kuin nimi määräytyi toisessa jäsenvaltiossa, jossa kyseinen kansalainen asuu, ajankohtana, jolloin tämän toisen jäsenvaltion kansalainen adoptoi hänet hänen ollessaan aikuisiässä, kun sukunimeen sisältyy aatelisarvonimi, joka ei ole sallittu ensimmäisessä jäsenvaltiossa sen perustuslain mukaan, kun kyseisten viranomaisten tässä yhteydessä toteuttamat toimenpiteet ovat perusteltuja yleiseen järjestykseen liittyvistä syistä, toisin sanoen kun ne ovat tarpeen niiden etujen suojaamiseksi, jotka toimenpiteillä pyritään turvaamaan, ja oikeassa suhteessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään nähden.

Oikeudenkäyntikulut

96 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 21 artiklaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaiset voivat pääasian kaltaisissa olosuhteissa kieltäytyä tunnustamasta tämän jäsenvaltion kansalaisen sukunimeä kaikkine osatekijöineen, sellaisena kuin nimi määräytyi toisessa jäsenvaltiossa, jossa kyseinen kansalainen asuu, ajankohtana, jolloin tämän toisen jäsenvaltion kansalainen adoptoi hänet hänen ollessaan aikuisiässä, kun sukunimeen sisältyy aatelisarvonimi, joka ei ole sallittu ensimmäisessä jäsenvaltiossa sen perustuslain mukaan, kun kyseisten viranomaisten tässä yhteydessä toteuttamat toimenpiteet ovat perusteltuja yleiseen järjestykseen liittyvistä syistä, toisin sanoen kun ne ovat tarpeen niiden etujen suojaamiseksi, jotka toimenpiteillä pyritään turvaamaan, ja oikeassa suhteessa hyväksyttävästi tavoiteltuun päämäärään nähden.

Allekirjoitukset